

72. Koğuş

Yönetmen: Erdoğan Tokatlı

Senaryo: Erdoğan Tokatlı (senaryo), Orhan Kemal (roman)

Oyuncular: Kadir İnanır (Ahmet Kaptan), Tülay Arda (Fatma)

1987 / Türkiye / Türkçe / 98'

Orhan Kemal'in 1967 yılında yazdığı eseri *72. Koğuş*'un aynı adlı sinema uyarlaması olan film, davranış üzerinde çevresel ve biyolojik etkenlerin rolünü işliyor. Filmi sosyal çevrenin belirleyici rolünden dem vuran, II. Dünya Savaşı döneminin bilimsel çalışmalardan ayıran nokta ise çevreyi daha geniş bir planda alması. Film için çevre, sadece içinde bulunulan sitümlatörlerden mürekkep bir ortam değil; bir yaşam alanı. Filme göre insan, kendi davranış kalıplarından oluşan ranj çerçevesinde çevresine uyum sağlıyor. Bu önerme sebebiyle de türlü suçlardan mahkumların bulunduğu cezaevinde geçen filmde olağan olaylar izleyiciye daha filmin başından sunuyor. Cezaevinde de insanın sorunları aynı: yemek, para sıkıntısı, soğuk hava. *72. Koğuş* mahkumlarının yaşadığı bu sorunlar, hikayenin geçtiği II. Dünya Savaşı'nın olağanüstü koşulları sebebiyle katmerleniyor. Bir lokma ekme bulmak sadece geçim sıkıntısıyla alakalı değil artık; onu elinde tutmak için kavga etmek bile gerekiyor. Böylelikle film, çevreci ve evrimci ekollerin sentezini başarıyla sunabiliyor.

Yönetmen, ilerleyen dakikalarda hikayesinin geçtiği dönemin karakterlerinin gündelik hayatına etkisini daha keskin detaylarla da sunmaya başlıyor. Mahkumlar cezaevindeyken duyulan hoparlör sesleri dönemin sosyo-politik yapısını gözler önüne seriyor. Resmi olarak savaşa girmemiş bir ülkede cezaevi müdürünün Almanya'nın savaştaki durumunu "Bizim Almanlar" diye anlatması dönemin baskıcı sistemini ve yanlılığını dolaylı ama keskin bir dille anlatıyor. Cezaevinde müdürün uyguladığı bu otoriter yapı gardiyan başının "başefendi" olarak tanımlanmasıyla da betimleniyor.

72. Koğuş'taki otoriter hiyerarşi sadece statü ile belirlenmiyor. Filmin ana kahramanı Ahmet, arkadaşlarına "Kaptan" diye çağırılırken para sahibi olunca "Ağa" oluyor ve hayatı görselliğini değiştiriyor. Önce ona mintan, potin alınıyor. Ranzası getiriliyor. Koğuş arkadaşları ise onun yandaşları olduğu için giydiriliyor; ele güne karşı. Ranza sahibi olmaksızın vitrinlik bir amaca sahip olamayacağı için koğuştaki kimselere nasip olmuyor. Cezaevi de kendi statü sistemini oluşturuyor. Tüm "çevre"ler gibi onun da uygun ya da uygunsuz davranış sistemleri var.

Filmin koşulların olağanüstülüğüne rağmen davranışın olağanlığına dair söylemleri Kaptan ile Fatma'nın aşklarıyla sağlamlaşıyor. Kaptan'ın çamaşırlarını yıkayan Fatma ve ona para gönderen Kaptan, sıradan; orta sınıf bir çifti çağırıyor izleyicide. Cezaevinde yaşamaları birbirlerine aşık olmalarını engellemiyor. İlk defa revir kapısında buluştuklarında ikisinin de dili mahcup aşıklıkla lal oluyor. Yalnız, yaşantılar ne kadar gerçekliğe uydurulmaya çalışılsa da düşler hep bir tutsak. Kaptan'ın rüyasında Fatma'yı görünce düş kabusu çeviriyor ve asılacağını zannederek uyanıyor. Böylelikle cezaevinin mahkumlar üzerindeki asıl etkisi gün ışığına çıkıyor: Ne kadar olağanlaştırılmaya çalışılırsa çalışılırsa bu baskıcı rejim temel hedefi olan sindirme görevini yerine getiriyor.

Yazı süresince davranışlar üzerinde çevreci-evrimci yaklaşımlar üzerine incelenilen *72. Koğuş*; cinsiyet rolleri, tarih ve politika gibi çok farklı bakış açılarından okunulabilecek bir yapım. Bu sebeple edebiyattan sinemaya uyarlanan eser, bu yıl içerisinde yeni bir kadro ile ikinci kez perdeye yansıdı. Farklı film okumalarından olduğu kadar yapımların farklı dönemlerdeki versiyonlarını izlemekten hoşlanan Sinefil'ciler için de cezp edici olan filmi Türk Sineması'ndan bir edebiyat uyarlaması olarak ele almak da son derece keyifli.

Nermin Taşkale

19 Ekim Çarşamba 16:00